

VOJENSKÉ ROZHLEDY

Major francouzského generálního štábu ROTON GASTON:

*Francouzský a německý operační plán r. 1914.**

Jak ve Francii tak i v Německu vzrůstá den ze dne literatura o světové válce; obzvláště setkáváme se s četnými dokumenty, pojednávajícími o počátečních operacích v měsíci srpnu 1914. Studium těchto operací jest předmětem této práce.

Za nynějšího stavu dokumentace, která jest přes ohromný rozsah neúplná, bylo by odvážlivé chtít si učiniti z událostí a úředních dokladů přesné a ustálené mínění. Je třeba ještě zkoumati veliké množství spisů a vyslechnouti mnohé osoby, jež činně zasáhly do velikých událostí, takže vojenské operace světového zápasu budou ještě dlouho předmětem neustálého zkoumání.

Cíl, k němuž touto studií směřujeme, jest skromný; chceme prostě podati druhým československým několik úvah o zásadách doktriny, jichž platnost se nezměnila od doby, kdy byly tyto zásady uplatňovány.

Omezíme se na operace na francouzském bojišti v měsíci srpnu, to jest, vylíčíme, jak se rozvíjely operační plány francouzský a německý až do prvního utkání obou nepřátelských armád. Toto utkání francouzských a německých sil, jež nepřineslo žádné straně žádoucího strategického rozhodnutí, shrnuje řadu operací, jež se odehrály mezi 20. a 24. srpnem, a jež se ve Francii všeobecně nazývají „bitvou na hranicích“ (Bataille des Frontières).

V první části vyložíme plán francouzský, jeho první vzník, jeho vývoj a jeho provedení.

Druhá část bude obsahovati podobné a souběžné vylíčení plánu německého.

Úmyslně podáváme oba proti sobě stojící plány odděleně, každý s příslušným rámcem.

Kdybychom studovali operační plán „post festum“, jsouce úplně zpravení o událostech, jež se v obou táborech odehrály, řešili bychom celý problém obráceně a vyložili bychom jej nesprávně, poněvadž bychom vynýtli neznámé faktory, jež řešení znesnadňovaly. Budeme tedy sledovati vývoj každého plánu zvláště, uvažující v míře co nejvyšší okolnosti každého okamžiku a sledující také okolí a poměry, v nichž odpovědní vojevůdcové žili.

* Psáno francouzsky pro „Vojenské Rozhledy“.

Část první.

Plán francouzský.

Pojetí plánu. Idea manévru.

Operační plán obsahuje především výraz vůle vrchního velitele. Tato vůle se projevuje v podobě „záměru“, „ideje manévru“ předem vytvořené, jež má mít v nitru velitele, jenž ji přijal, nejplodnější výsledky.

Zádoucím cílem jest: vnutiti nepříteli tento manévr, zabezpečiti jeho rozvinutí přese vše a proti všemu, donutiti nepřitele, aby upustil od manévru svého a musil se postavit na odpor, a konečně, aby se sklcnil před vůlí, jež se jeví silnější a neústupnější než vůle jeho.

Idea manévru charakterisuje tedy plán. Francouzský plán z roku 1914, plán generála Joffrea, můžeme vyjádřiti jedním slovem: byl účelný. Ba říkalo se někdy, že jest svrchovaný účelný.

Záměr vrchního velitele, jak byl sjednán ve francouzském plánu vypracovaném před válkou, zní: „vrhnouti se všemi spojenými silami na Němce“ ihned po ukončení nástupu. Důkazem toho jsou všeobecné instrukce francouzského hlavního štábu č. 1. ze dne 8. srpna 1914, přidělující každé armádě pásmo nástupu a v závěru nařízení: připravit a zařídit vše tak, aby ofensiva byla provedena hladce a stala se zdrcující.

Snad se podiví, kdo není Francouzem, že ve služebních pokynech jest záměr jen stručně vyjádřen slovy: „Zdrcující ofensiva (offensive foudroyante)“. Avšak pro důstojníka francouzského generálního štábu z roku 1914 slova ta obsahovala v sobě celou doktrínu a se stanoviska strategického, celý manévr. Byl to pohyb udeřiti přímo a bezohledně. Byla to zásada „útočiti silně a všichni najednou“. Na podniky nepřátelských sil není lepší odpovědi, než útok svrchovaný, útok neprodlený a úplný. Nedokazují-li zkušenosti všech dob, že energicky provedený plán zakrývá veškeré slabosti a napravuje veškeré chyby?

Ale řekne snad kdosi, což kdyby Němci dle svého způsobu chtěli obchvátiti některé křídlo francouzských sil? Žádných obav před obchvatem. Obchvatný pohyb moder. armád vyžaduje mnoho času. Francouzové zahájí útok dříve, než bude nepřítel s to ukončiti své strategické rozvinutí a seřaditi se k boji. Nebezpečí býti obchvácenou hrozí francouzským vojskům jen tehdy, kdyby setrvala v defenzivě a poskytla nepříteli čas provésti proti nim potřebné pohyby. Jestliže však francouzská armáda zahájí útok všemi silami přímo před sebe, donutí nepřitele hájiti se, brániti se, vzdáti se obchvatné akce a přijmouti bitvu krátkou a bezohlednou, jež mu bude vnučena.

Dějiny snad jednou vyřknou svůj soud, do jaké míry to byla doktrína přemrštěná. Můžeme říci k její chvále, že se velmi dobře hodila k francouzské povaze. Bude však každou měrou třeba, neposuzovati ji jen dle výsledků, neboť uvidíme, že ve skutečnosti události zabránily, aby se mohla zcela vyvinouti.

Počátečné rozestavení francouzských sil.

Nástup. (Viz náčrt.)

Toto rozestavení uskutečňuje plán velitelův, naznačuje v térénu prostor nástupový každé armády, její základnu

a tím také všeobecný směr útoku. Studujeme-li rozestavení nástupu francouzské armády, vypracované generalem Joffrem, shledáme ihned, že jest v naprostém souladu s doktrinou, již jsme právě vyložili.

Počátečné soustředění francouzské armády r. 1914 týkalo se pěti armád, jednoho jezdeckého sboru a několika pěších divísí (aktivních a záložních), celistvých nebo rozdělených na skupiny, které byly k dispozici vrchnímu veliteli.

Rozvrženy byly takto:

I. armáda — generál Dubail, stan Epinal: 5 sborů a 2 jezdecké divise.

II. armáda — generál de Castelnau, stan Neufchâteau: 5 sborů, 2 jezdecké divise a 3 divise záložní.

III. armáda — generál Ruffey, stan Verdun: 3 sbory a 1 jezdecká divise.

IV. armáda — generál Langle de Cary, stan St. Dizier: 3 sbory a 1 jezdecká divise.

V. armáda — generál Lanrezac, stan Reims: 5 sborů, 1 jezdecká divise a 2 divise záložní.

Jezdecký sbor — generál Sordet, stan Mezières: 3 jezd. divise.

Tři aktivní pěší divise a devět záložních divísí všeobecné zálohy (disponibles).

Tím jsou veškeré síly francouzské již od počátku shromážděny v blízkosti hranic, jednotlivé armády těsně vedle sebe a spojeny mezi sebou. Toto rozestavení jest nejlepším důkazem pevné vůle generála Joffrea: „Útočiti všemi spojenými silami!“ — zahájit bitvu neprodleně a bez obmyslu.

Tato bitva mohla se rozvinouti po dvanácti dnech, t. j. dnem 14. srpna, a to — tak byli alespoň všichni přesvědčeni — dříve, než Němci sami zahájí ofensivu.

Je důležité poznamenati, že rozsah fronty rozvinutých armád, diktovaný plánem samým, byl také nezbytný z vážných důvodů rázu diplomatického.

Myšlenka strategického rozpětí, sahajícího až k Maubeuge, musela býti francouzským hlavním štábem zamítnuta, neboť úcta před belgickou neutralitou byla posvátným dogmatem.

Mezinárodní francouzské styky, čestné a loyální diplomatické tradice nedovolovaly, než zcela zachovávatí platné smlouvy. Francouzský nástup nemohl býti jinak připraven a proveden než v rámci mezinárodního práva.

Bylo by však nesprávné domnívati se, že plán francouzského nástupu neměl na zřeteli jiných kombinací kromě přímého a bezohledného útoku a že vůbec neuvážil možného postupu nepřítelova.

Naopak, plán spočíval na rozumných a nepopíratelných úvahách strategických:

1. dbá všeobecného útvaru operačního pásma a ohledů terénů;

2. odpovídá na všechny předpoklady německých akcí, jež by se snad vyskytly.

Terén.

Operační terén pro francouzskou ofensivu, vedenou hlavním směrem severovýchodním, jest rozdělen skupinou pevností Metz — Thionville na dvě pásma. Ofensiva bude tedy vedena dvojí snahou:

Na pravém křídle první a druhá armáda budou postupovati přímo průchodem mezi Metami a Vogesami a to:

První armáda směrem na Saarburk.

Druhá armáda směrem na Château — Salins — Saarbrücken.

První armáda podnikne svými oddíly krajního pravého křídla výpad na Kolmar a Schlestadt průchodem alsaským (mezi Rýnem a Vogesami). Tento výpad bude proveden čtvrtého dne.

Na levém křídle pátá armáda podnikne útok na sever od skupiny pevností Mety — Thionville směrem na Trevír. Armáda levého křídla bude snad operovati spolu s Belgičany nebo Angličany; tento pohyb může býti určen teprve později.

Mezi těmito armádami třetí armáda zastírajíc Mety, zajistí spojitost útočné fronty. Čtvrtá armáda, která jest na počátku v záloze, jest připravena zúčastniti se útoku buď napravo nebo na-levo.

Předpoklady o nepříteli.

Jaké mohly býti předpoklady o útoku německém? Strategická doktrína Němců byla dobře známa, dávala přednost obchvatu ně- kterého křídla protivníka. Zvolí si snad německé vrch. velitelství za cíl právě křídlo francouzských vojsk? To bylo málo pravděpodobno. Takový podnik byl by narazil na obrovské překážky při přechodu přes Švýcary a přes francouzský Jura, neboť krajiny tyto jsou velmi neschůdné. Kromě toho zde byli Švýcaři, kteří byli s to hájiti svou neutralitu.

Pravděpodobnější předpoklad byl však obchvat levého francouz- ského křídla přes Belgii. Již dávno před válkou čelní němečtí generálové pomýšleli na tento případ; generál Bernhardi prohlásil, že belgická neutralita bude porušena jen z nutnosti strategické. Nut- nost stává se tedy Němcům zákonem. Jak vidíme, platí pro Ger- mány: *nutnost tvoří zákony!* Německé záměry byly ostatně již za míru vryty do krajiny na hranicích belgických severně od Trevíru. Od roku 1900 vznikaly nové tratě železniční s rampami a sklady pro vojáky, tratě, připojené na belgickou železniční síť.

Zbývalo určití jednu neznámou: jak daleko bude sahati ob- chvatný pohyb přes Belgii? Německý pohyb mohl se rozprostíratí až k moři a ohroziti Antverpy. Bylo však také možno, že se omezi na pravý břeh Mósy a že dosáhne Mósy francouzské v okolí Me- zières. Dle řešení třetího mohl býti pohyb proveden s obou stran řeky Mósy, s pravým křídlem ku pramenům Oisy, k východišti to cesty, ohrožující přímo Paříž.

Uváživši všechny výhody a nevýhody těchto tří předpokladů pro Němce, považovalo francouzské vrchní velitelství za nejpravdě- podobnější německý pohyb v území pravého břehu Mósy. Názor tento byl zbudován na podkladě, jenž se sice nepotvrdil, ale který se dal logicky od Němců očekávati.

Dalo se totiž předpokládati, že německé vrchní velitelství, re- spektujíc čaru belgické Mósy s pevnostmi Lutychem a Namurem, bude dbáti citlivosti Belgičanů. Soudilo se, že budou sice proti vpádu na své území (belgické Ardenny) protestovati, ale že se na konec podrobí událostem a zůstanou na stráží podél Mósy. Nepře- kročí-li Němci Mósy, získají současně ještě jiné výhody, a to důle- žité, to jest neutrality Anglie. Jak se mohl na základě těchto před- pokladů utvářiti německý postup? Nepřítel postaví ostrahu čelem proti Lutychu a Namuru; chráněn jí, vpadne svým pravým křídlem

do Lucemburska a belgických Ardenn, probíje se až k francouzské Mósě a obejde při tom čáru francouzských opevnění, jež nesahá přes krajinu severně od Verdunu. Jediná překážka staví se v cestu německému pochodu. Mezi Rocroi, Givetem a Sedanem po obou březích Mósy rozprostírá se lesnatá oblast, která operace většího rozsahu znemožňuje. Aby se těmto lesům vyhnulo, musí je nejzazší právě křídlo německých armád obejít ze severu nebo z jihu a dosáhne tedy Mósy buď u Sedanu nebo mezi Givetem a Namurem.

Francouzské vrchní velitelství bylo na oba tyto případy připraveno. Nezáleželo skutečně na tom, bude-li cílem německého operujícího křídla Sedan, ležící jižně od lesů, nebo Dinant, ležící od nich severně. Po prvních zprávách o porušení belgické neutrality německým vojskem, bylo úlohou páté francouzské armády (podporované dle potřeby čtvrtou armádou záložní), postupovati odhodlaně a rozhodně směrem na Neufchâteau, zahájit prudký útok a přenést boj za Mósu a za zmíněný lesnatý kraj, to jest do belgických Ardenn.

Konečně byla zde ještě jiná možnost neméně závažná: útok německých sil přímo mezerou mezi francouzskými pevnostmi Toulem a Epinalem. Vážné úsilí nepřítelovo tímto směrem mohlo mít za účel roztrhnouti francouzské voje na dva díly, a mohlo způsobiti rychlý a neblahý výsledek.

Tento úder nebyl by nalezl francouzské velitelství nepřipravené. viděli jsme, že první a druhá francouzská armáda stály tak, aby tomuto útoku čelily.

Z toho jest zřejmo, že francouzský plán byl zrale uvážen a spočíval na těchto základech:

Byl přizpůsoben operačnímu terénu,

byl s to čelit všem podnikům, jež se logicky od nepřítele daly očekávat,

byl zvláště vypracován tak, aby síly francouzské mohly zahájit ofensivu zdrcující a všeobecnou směrem severovýchodním, a to právě křídlo na Rýně, levé křídlo kolem Met ze severu směrem na Lucemburk a Neufchâteau.

Provedení plánu.

Operační plán není lze předem stanovit v podobě konečné. Ta se řídí nevyhnutelně podle okolností a činnosti nepřítele. Tuto myšlenku vyjádřil kdysi maršál Joffre slovy: „Operační plán jest idea, jež tkví v hlavě velitelově, která se však nepíše na papír.“

Tato idea, jejíž zárodek jest v mozku velitelově, rozvíjí se během prvních událostí a podle činnosti, již projevuje nepřítel. Jest nemyslitelné, že nepřítel bude pasivní a že se podrobí vůli protivníkově.

Odmyslíme-li si tento předpoklad, jest radno vyzkoumat ze všech možných případů onen, jenž se uskuteční. A pak jest úlohou zpravodajství, aby učinilo velitelství schopným utvořit si představu o tom, co zamýšlí nepřítel. Tato představa o úmyslech protivníkových nebude vždy zcela jasná, dovolí však veliteli, aby alespoň zredukoval počet předpokladů, a třeba by nebyla určitá, poskytně mu potřebnou duševní sílu, aby se rozhodl **včas** a využil svůj plán bez obmyslu. To jest onen kritický okamžik, jež vyjádřil Napoleon před bitvou u Jeny, když obdržel poslední zprávy, které učinily konec váhání „Závoj jest protržen!“ (Le voile est déchiré.)

Na tento psychologický okamžik nebude skutečný velitel nikdy čekatí nečinně. Předvídaje události, bude svůj plán neustále přizpůsobovati, zpracovávati, upravovati podle okolností, až přijde den, kdy jej bude moci předložiti v konečné formě — a to písemně — těm, kteří jej budou prováděti.

Vraťme se k událostem první polovice měsíce srpna 1914, a sledujme, jak vzniká francouzský plán v rámci myšlenek, jež jsme právě předeslali.

Francouzská mobilisace byla provedena od 2. do 8. srpna; doprava do nástupového prostoru od 9. do 13. srpna. V tomto období události pokračují a objasňují poněkud celkovou situaci.

Dne 2. srpna vrhnou Němci do Lucemburska a posílají do Belgie ultimatum, žádající volný průchod německých vojsk neutrálním územím.

V noci ze 3. na 4. srpen proniknou na belgické území, postoupí na Lutych, jehož se zmocní nenadálým útokem. Hlavní štáb francouzský se dovídá, že tohoto útoku se zúčastnila vojska pěti různých sborů.

Tento prudký úder jest velmi příznačný. Znamená, že Němci vážně hodlají proniknouti Belgií. Vrhnu se však za Mósu, či spokojí se snad jen Lutychem, aby tak chránili proti Belgičanům pravé křídlo, postupující pouze na pravém břehu Mósy?

Odjinud došly jen obvyklé zprávy. Dne 7. srpna jsou hlášeny obranné práce na čáře Lucemburk—Arlon a velké hromadění vojsk v krajině Saarburk—Štrasburk—Schlestadt.

Z těchto událostí lze usouditi: Němci vyvinou silný tlak Belгии alespoň jižně od Mósy. Generál Joffre, uváživ tyto okolnosti, rozhoduje: „Čtvrtá francouzská armáda, která byla zatím v záloze, postaví se na levé křídlo základního rozestavení a rozvine se mezi třetí a pátou armádou. Nástup páté armády posune se dále na sever (viz náčrt).

Zprávy od 8. do 13. srpna jsou dosti nejasné a mnohdy si odporují. V Horním Alsasku zamýšlený výpad, jež podniká jeden francouzský sbor, vyvíjí se směrem na Mülhúsy a nenaráží na vážnější odpor.

Na lotrinské frontě, před první a druhou francouzskou armádou, jeví se u nepřítelů příznaky obrany.

Z krajiny Mety—Thionville přicházejí zprávy nejasné.

V Belgii francouzské jezdeckto nemůže proniknouti nepřátelskou hradbou, již se dotklo na pravém břehu Mósy u Dinantu, Namuru a Huy. Mezi 8. a 12. srpnem německé jezdeckto postoupilo na západ od Lutychu na levý břeh Mósy. Belgický štáb nevěří ještě v možnost většího německého tlaku na levém břehu této řeky, ačkoli jest mu známo, že důležitý vyšší štáb německý jest v Cáchách.

Zkrátka, dne 14. srpna, kdy generál Joffre měl v úmyslu zahájití ofensivu, nebyly ještě ničím potvrzeny jeho předpoklady o vývoji nepřátelských operací. Francouzské vrchní velitelství považuje tedy dosud došlé zprávy za příliš nejasné, aby mohlo zahájití všeobecný postup. Obzvláště levé křídlo francouzských vojsk musí býti lépe orientováno, dříve než se pustí v boj.

Proto se francouzský hlavní stan rozhodne takto: „Armády pravého křídla (první a druhá) zahájí dne 14. srpna ofensivu; levé křídlo nepodnikne prozatím nic. Aby však bylo případnému pohybu Němců směrem k Dinantu (na Móse) čeleno, vyšle pátá francouzská armáda do okolí tohoto místa jeden armádní sbor.“

Od 14. do 19. srpna jsou zprávy určitější.

V Lotrinsku první a druhá armáda francouzská postupují, zatačující mříž německé ochrany hranic.

Ve dnech 13. a 14. srpna docházejí důležité zprávy: „Značné síly (záložní divise, jezdecko, těžké dělostřelectvo) překročily Mósu u Lutychu.“ Jest to snad začátek velkého obchvatného pohybu? Francouzské hlavní velitelství tomu ještě nevěří. Snad jest to jen pozorovací sbor, jenž by na levém břehu Mósy měl na zřeteli armádu belgickou, již zatím neradno zanedbávati.

Dne 15. srpna jest sice hlášeno, že síly překročí Mósu jsou veliké — mluví se o 200.000 mužů — ale tato zpráva jest velmi nepřesná a jako by úmyslná. Téhož dne francouzský armádní sbor poslaný k Dinantu, jest předmětem útoku na Móse. Zdá se, že tentokrát je to vážné. Tato první zpráva vzbuzuje přesvědčení, že jde o větší německou akci severně od Givetu. A Francouzové tam mají jediný sbor; slabá to jistota. Proto se generál Joffre rozhodne vyslati celou pátou armádu mezi Sambru a Mósu, aby čelila každému nepřátelskému úsilí s této strany.

Od 18. srpna jest situace jasná. Mlhy se rozplynuly. Není pochyby, že Němci vyslali veliké síly za Mósu. Francouzští letci určují přesně čáry jejich pohybu. Právě křídlo německých vojsk zasahuje až k Bruselu.

Proto také dne 18. srpna generál Joffre ustanoví definitivní pohyb levé skupiny armád.

Proti německým silám, které patrně budou postupovati k Móse na čáru Namur, Sedan, Verdun, zahájí skupina třetí a čtvrté francouzské armády ofensivu směrem severovýchodním.

Proti nepříteli, jenž postupuje po levém břehu Mósy, budou operovati Angličané vysazení na nejzazším levém křídle prostoru nástupového, zesílení jedním francouzským jezdeckým sborem spolu s Belgičany, kteří jsou rozloženi tak, aby mohli zasáhnouti do boku nepřítelova (viz náčrt).

Pátá francouzská armáda, vyšedší ze svého stanoviště a připravená na obě strany, jak proti Sambře, tak proti Móse, bude vyvíjeti činnost na tom neb onom břehu Mósy. Podle rozvržení nepřátelských sil mezi dvěma ofensivními úseky bude podporovati buď skupinu třetí a čtvrté armády, překročí Mósu (čáru Namur—Givet) nebo skupinu anglicko-belgických armád, překročí Sambru (čáru Namur—Charleroi).

Rídě se pozdějšími zprávami, rozhodne se Joffre definitivně pro řešení druhé. Tím jest jeho manévř jasně a dokonale stanoven.

Nyní však nastane nepříjemná věc: Angličané oznamují, že budou připraveni k pochodu až 23. srpna. Generál Joffre prahnoucí po tom, aby mohl zasáhnouti „všemi spojenými silami“, jest nucen odložit ofensivu svého levého křídla až na tento den.

Poněvadž nic nepřekáží postupu francouzskému, zahájí třetí a čtvrtá armáda nadějně ofensivu dne 20. srpna; východiskem jejím jest Mósa mezi Sedanem a krajinou severně od Verdunu. Lze očekávati, že jejich postup proti ose, kol níž se otáčejí německá vojska, bude mít šťastné výsledky.

Ofensiva levého křídla francouzsko-anglicko-belgického nebude se moci včas rozpoutati. Pátá francouzská armáda bude skutečně napadena na Sambře dříve, nežli bude moci překročiti řeku.

Den 22. srpna jest rozhodující na celé frontě.

Od 20. srpna musilo pravé křídlo francouzské (první a druhá armáda) v Lotrinsku ustupovati před protiofensivou německou (bitva u Delme—Morhange dne 20. srpna). Obě armády vzdorují, opírajíce se: prvá o Nancy, druhá o Épinal.

Dne 22. srpna útočí střed francouzských vojsk (třetí a čtvrtá armáda) na frontě V i r t o n—P a l i s e u l, avšak za podmínek takticky nepříznivých. Zdá se, že nepřítel nabývá vrchu.

Téhož dne jest pátá francouzská armáda napadena na Sambře u Charleroi a nepříteli se podaří proniknouti na jižní břeh řeky.

Dne 23. srpna situace páté armády se zhorší. Německá vojska útočí na její frontě úspěšně.

Na jejím pravém boku jeví nepřátelský útok, vedený přes Mósu k Dinantu, určité rysy. Chapadla německých kleští se sblížují. Aby unikl obchvatu, jenž by byl asi osudný, dává velitel páté francouzské armády dne 23. srpna rozkaz k ústupu. To byl konec nadějí Joffreových, jenž musil upustiti od zamýšleného plánu, dříve než mohli Angličané zasáhnouti.

Toto rozhodnutí, první těžké rozhodnutí válečného tažení, jest ostatně jen k veliké cti hlavnímu velitelství francouzskému, jež, vidouc nezdar svého postupu, netrvalo tvrdošijně na bezvýsledné operaci a nařídilo všeobecný ústup. Byly však ihned stavěny základy pohybu nového, který byl pak korunován úspěchem. Kdežto pravé francouzské křídlo (první a druhá armáda) hájilo se stůj co stůj ve svých postaveních lotrinských, aby chránilo pravý bok celku, hlavní síly francouzsko-anglické přerušily styk s nepřítelem a ustupovaly, aby se opřely o pevnosti Verdun a Paříž.

Za tohoto spořádaného a methodického ústupu, v němž nepřítel viděl úplné shroucení, spojenecká vojska se mistrně přeskupila, nabrala nové síly k velikému údivu a překvapení německého hlavního velitelství, a přešla v bitvu na Marne, nepopíratelné to vítězství francouzských zbraní.

★

Nežli skončíme tento výklad francouzského plánu, zmíníme se ještě o kritických posudcích, jež o něm napsali nedávno vojenští spisovatelé.

Napadali často ofensivní koncepci, jež byla základem plánu. Generál Lanrezac, jenž velel na počátku války páté francouzské armádě, byl zvláště zastancem strategického plánu, který spočíval na obraně pro počátek války.*) Odůvodňuje svůj plán těmito předpoklady:

Němci mají pravděpodobně číselnou převahu na francouzské frontě;

hlavní síly německé vpadnou jistě na neutrální belgické území a budou útočiti. Na čáře Mety—Štrasburk budou v obraně;

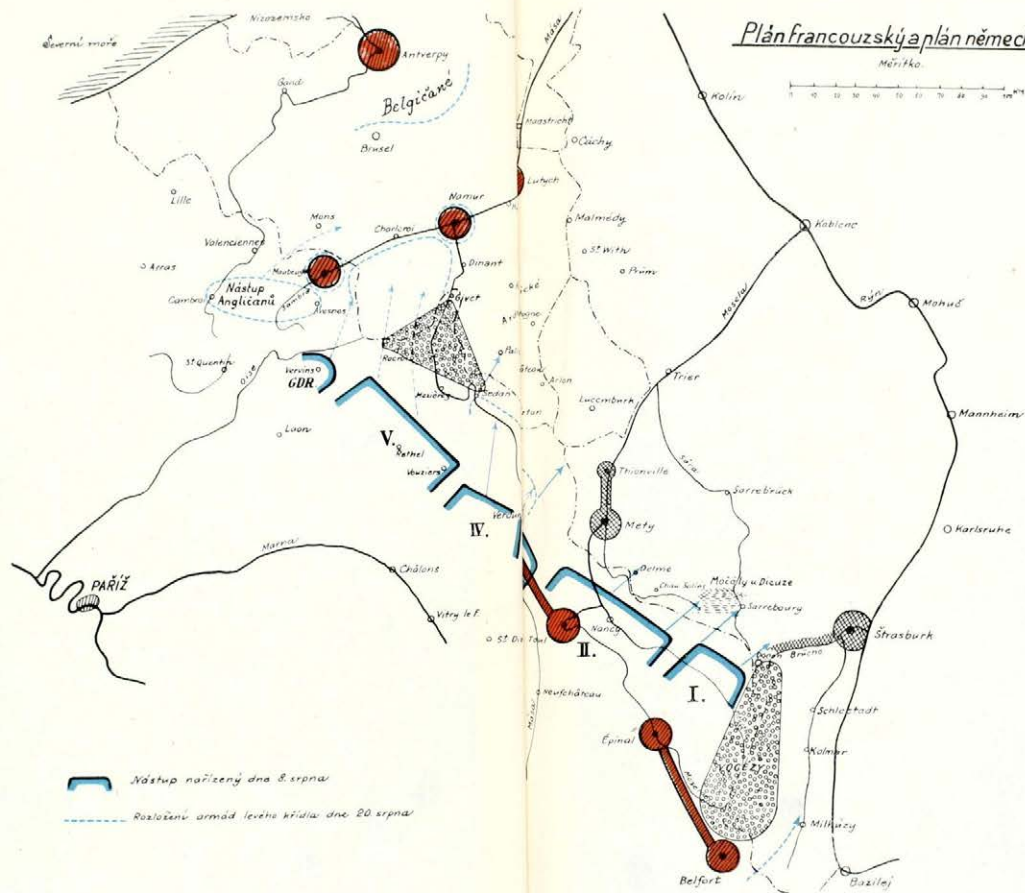
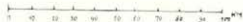
Rusové zasáhnou do boje pozdě a Angličané pomalu; na území mezi Metami a Štrasburkem i v belgických Ardenách jest ofensiva obtížná.

Dle generála Lanrezaca mluvily všechny tyto důvody pro plán v první době obranné, jímž by byli Francouzové získali času a uše-

*) Generál Lanrezac. Le plan de campagne français et le premier mois de la guerre. Librairie Payot, Paris.

Plán francouzský a plán německý.

Měřitko

trili sil na pravém křídle ve prospěch křídla levého, jež bylo povoláno hrát rozhodující úlohu.

Vyložili jsme důvody, které diktovaly generálu Joffreovi plán ofensivní; jsou zcela oprávněny. *)

Jest však se domnívati, že většina výtek byla francouzskému operačnímu plánu učiněna dodatečně, právě proto, že se nezdařil. Plán generála Joffrea byl beze sporu odvážný, nebyl však přepjatý. Ve válce jest třeba uměti se odvážiti. Podotkněme ostatně znovu, že události zabránily, aby plán byl proveden úplně. Kdyby se byl uskutečnil a zdařil, nepřestávali bychom se dnes obdivovati podnikavému duchu, jenž jej uvedl v život. Joffreův plán se mohl zdařiti. Představme si, co by se bylo stalo, kdyby třetí, čtvrtá a pátá francouzská armáda byla postupovala již 14. srpna na Marche a Trevir. Jest dosti pochybno, že by se byl nepřítel, vida tuto iniciativu předstihující iniciativu jeho, pustil s jásotem do obchvatného pohybu přes Lutych a Brusel. Jsa popaden za hrdlo na pravém břehu Mósy, byl by pravděpodobně s většinou svých sil chvátal do bitvy v belgických Ardennách. Veškerá jeho pozdější snaha obchvátiti Francouze byla by se sotva uskutečnila na levém břehu Mósy, kde by byla Belgičanům přispěla anglická armáda s posilou čtyř pěších a jedné jezdecké divise. I když připustíme, že by celá operace byla zůstala nerozhodnou, byla by snad alespoň ušetřila Francii neštěstí nepřátelského vpádu na její území.

Francouzskému plánu bylo také vytýkáno, že dosti nedbal počátečné číselné převahy německých vojsk. Tato výtká neobstojí. Připomínáme-li k francouzským početným stavům postavené jednotky anglické a belgické, shledáme, že oba soupeři jsou si co do počtu skoro rovni.

Těžší, avšak nevyhnutelnou chybou bylo, že neexistovalo jednotné velení pro operace na belgické frontě, jež byla nejchoulostivější.

Jestliže se v měsíci srpnu 1914 Angličané a Belgičané vždy podřizovali vlivu gen. Joffrea, není tím ještě řečeno, že zde bylo jednotné velení. To jest nedostatek všech koalicí, na jehož odstranění v koalici jen jaksi improvizované nemohlo býti pomýšleno na bojišti.

Buďsi jak buď, naděje francouzského vrchního velitelství v uskutečnění plánu z roku 1914 nebyly fantastické. Nezdařil-li se francouzský plán, dokázal alespoň, že jeho základní stavba byla důkladná a že zmařil z velké části kombinace plánu německého.

Německý plán, o němž uslyšíme v druhé části této studie, nedospěl ve skutečnosti ani k očekávané rozhodné bitvě, ani k tomu, aby francouzské armády úplně z jednání vyloučil. Tím Němci musili ztratiti veškeru naději na vítězství.

(Budoucně dále.)

Major JINDŘICH SKÁCEL:

Na čem se zakládala taktika bojů čs. armády v Rusku.

Boj československého vojska v Rusku vzbudil podiv celého světa. Vojenští odborníci, ruští generálové naší armády, netroufali si vésti válku se sovětskou přesilou, jež stála proti čsl. armádě v roce

*) Důvody tyto jsou podrobně vyloženy v brožurce „Le plan XVII, Payot Paris“.

osmnáctém, a mnozí z nich naši armádu před bojem též opustili. Chladný vojenský rozpočet je přesvědčoval, že 40.000 lidí beze zbraní v prostoru 8000 km hluboko a neznámé nemůže se stavěti na odpor bolševickým oddílům, silou je daleko převyšujícím a posíleným ještě tisíci maďarskými zajatci, kteří naše vojsko a jeho charakter dosti znali. Mimo tuto okolnost bylo velmi špatnou perspektivou i to, že jsme nebyli k boji připraveni materiálně. Předpoklady o silách nepřítelů byly velmi různé. Určitého se nevědělo nic. Končiny východního Ruska byly pro nás neznámé. Štáb armádního sboru neměl nijakých dat; již proto jich neměl, že na boj s bolševiky nikdo nepomýšlel. Zajímavé je, že ještě necelé dva měsíce před tím bojovali jsme ruku v ruce u Bachmače společně s bolševiky proti Němcům.

S jistou určitostí mluvilo se o plucích, zformovaných bolševiky ze zajatců maďarských a z Němců. Byly zprávy, že v Irkutsku jest jich jedna divise a že v Krasnojarsku jsou také značné síly. V bojích se později ukázalo, že větších jednotek zformovaných ze zajatců není, ale bylo mnoho menších oddílů, které hlavně v městech podél sibiřské dráhy tvořily oporu sovětů. Hlavním nedostatkem čsl. vojska byly zbraně; vojsko mělo jen 168 pušek a jeden kulomet na ešelon, který čítal 500—700 mužů. S tímto nepatrným počtem zbraní mělo se postavit čsl. vojsko proti trojnásobným bolševickým silám. schopným zvětšovati své zálohy a majícím nadbytek výzbroje i všech technických prostředků.

Nejpodstatnější výhodou bolševiků byly jejich základny, a to Ufa, Samara, Jekatěrinburk, Omsk, Irkutsk (v Čeljabinsku a Novonikolajevsku stály naše větší síly, a proto je vyjímám), které tvořily opěrné body pro bolševické síly. Odtud se mohli bolševici zásobovati vším, co bylo nutno, hlavně zesilovati své početné stavy ustavičnými mobilisacemi.

Přes to se armáda do boje pustila a překonala všechny vojenské, politické a technické překážky.

Výsledky bojů překvapovaly. Profesor ruské vojenské akademie generálního štábu generál Andogský mnul si radostí ruce, když dostal od generála Syrového „Schema situace našeho vojska před vystoupením“, vypracovanou podplukovníkem Klecandou. Tehdy se vyjádřil, že to bude pro posluchače akademie těžká úloha, až budou musiti z našich roztroušených vlaků utvořiti západní frontu! Odborníkú-obdivovatelú bojů čsl. armády v Sibiři bylo ovšem více. Příčiny úspěchů nutno hledati. Způsob bojové práce, naše taktika, vykazala velmi silné stránky. Jaké to byly přednosti? Byl to vynikající výcvik? Nebo vojenská výchova? Rozborem těchto i druhých vlastností dospějeme k relativnímu hodnocení různých prvků taktiky a dojdeme k výsledkům snad zajímavým.

V o j e n s k ý v ý c v i k československé armády v Rusku nebyl na vysokém stupni. Ačkoliv naše vojsko bylo utvořeno v Rusku a jako část ruské armády, nedostalo se mu pořádného ruského výcviku; k tomu stačí připomenouti třeba jen horispolský důstojnický čekatelský kurs. Vojsko nemělo tedy ve skutečnosti důkladné přípravy k velké bojové akci. Důstojníci i vojáci spoléhali na to, čemu se naučili v Rakousku, a to po letech ztrávených v zajetí znamenalo velmi málo, zvláště proto, poněvadž bylo mnoho těch, kteří měli pouze válečný výcvik. Hlavně však proto, že rakouskému výcviku se nikdo s duší neoddával. Tento výcvik zaměstnával u většiny jen tělo, ale ne ducha. Mimo ruskou a rakouskou přípravu uplatňoval

se prvek český, to jest výcvik sokolský, avšak ani ten pevně ve vojácích nezakotvil. Ruský výcvik byl těžkopádný, sokolský výcvik byl neúplný a rakouský výcvik byl pro nás bezduchý. Po stránce technické dal však rakouský výcvik nejvíce. V Rakousku sloužila většina lidí s nechutí, zejména většina těch, kteří se potom octli v legiích. Tak nikdo z našich opravdových lidí se duchu výcviku rakouského nepoddal, neboť v Rakousku se pracovalo z přinucení a nikoli z dobré vůle a z přesvědčení. V legii ruské byl takový odpor proti všemu rakouskému, že byl chybně i výcvik rakouský považován za špatný. Nemajíce tak dobrého předběžného výcviku, který by se skutečně v naše vojáky, čítaje v to i důstojníky, hluboce vžil, zůstali jsme vojáky naturalisovanými.

Proto začali jsme se učit a cvičit tak, jak nám to velel náš duch, naše způsobilosti a naše nálada. Výcvik takto prováděný konal se již v duchu naší budoucí taktiky bojové, jak se uplatnila v r. 1918. Nepamatuji se, že bychom se někdy při cvičení na Ukrajině učili ústupu. Učili jsme se jedině útočit. Tímto směrem, nám vlastním, řídil se výcvik jako důsledek naší nálady. Tento výcvik, předepsaný naším duchem a ničím nezkažený, ulehčil vytvoření naší vlastní taktiky, již nezávislé a čistě národní. Je zajímavé a dokazuje to pravdivost výše uvedeného, že na př. Poláci, Rumuni, Jihooslované, ačkoli měli v Rakousku též vojenský výcvik a ačkoli se tomuto výcviku více oddávali než Čechoslováci, když se měli projevit jako vojsko čistě národní, ukázali v každém ohledu nedostatky daleko větší než naše armáda. Z tohoto srovnání je zřejmé, že národní vyspělost se odrážela na charakteru každého národního vojska v Rusku i na našem vojsku a že na taktice našich bojů se prokázaly vlastnosti národní. Taktika našich bojů byla tedy čistě československá, bez velkého vlivu cizího výcviku a výchovy.

Výcvik nebyl, jak již řečeno, na vysokém stupni válečné techniky, neboť se očekávalo, že po příjezdu do Francie bude armáda podrobena řádnému výcviku západních armád. O vojenském vzdělání důstojníků platí totéž. Nebylo značné. Důstojník měl základní znalosti vojenské, ostatní doplnil zdravý smysl každého jednotlivce.

Za důkaz svědčí i ta okolnost, že se dobře osvědčili i ti důstojníci, kteří se před tím vojenstvím odborně nezabývali (plk. Švec, gen. Syrový, gen. Gajda, gen. Čeček, gen. Voženílek a jiní).

Zvláštnosti revoluční vojenské organizace, vzniklé náhodně, byly příčinou, že i poddůstojníci nebyli tím, čím jsou ve všech druhých armádách, to jest základem částí a nositeli vojenského výcviku a ducha. Ve všech armádách zúčastnivších se světové války byli poddůstojníci za dlouhá léta dobře vycvičení a byli velkou autoritou. V čsl. armádě v Rusku nebylo. Poddůstojníci nebyli starší než vojáci, byli z vojáků vybíráni bez ohledu na dřívější hodnosti, a proto též poměr mezi nimi byl příliš blízký. Odstup mezi poddůstojníkem a vojákem se nedal v krátké době vytvořit. Z toho důvodu celá tíha provádění výcviku, vlastně jeho kombinování a do jisté míry opakování a udržení disciplíny, spočívala hlavně na důstojníku. Výhoda, která nahrazovala část výcviku, byla v tom, že stav vojska se v malých jednotkách téměř neměnil. Každý důstojník stálým bratrským stykem s vojínů a rozhovory s nimi znal dobře své podřízené a jejich vlastnosti; v boji pak věděl, jakou úlohu může komu dát a jak se může spolehnouti.

Vojenská výchova založená na lásce ke státu a armádě českoslovenští vojáci v Rusku rovněž neměli. S tou se v armádě

teprve začínalo. Rakouská výchova vojenská byla nenáviděna a odtud lze si vysvětliti odpor ke všemu, co bylo jen trochu podobné výchově rakouské, i když to bylo s hlediska vojenského nutné a potřebné. Slovo disciplína se zejména na začátku tvoření armády nedalo mezi dobrovolníky vůbec téměř ani vyslovovati, poněvadž to připomínalo a mělo příchut' rakušáctví; když už se mluvilo o disciplíně, tedy jen o disciplíně francouzské. Disciplína ve skutečnosti byla podporována zdůrazňováním citu povinnosti a vytčením cíle, totiž svobody národa, a později poukazováním na zájem republiky. Disciplína se tedy neudržovala ze strachu, nýbrž z dobrého svědomí. Bez trestů však se československá armáda neobešla, poněvadž i v ní byly elementy, třebaš řídké, na které působil strach z trestu. Vzhledem na rozvrat, panující okolo nás v Rusku a v Sibiři, nebyly však přestupky velké ani časté.

Bylo již řečeno, že výchova vojska nebyla dlouhá a nemohla být prováděna podle obšírně promyšleného plánu; nebylo na to času a nebylo toho ani třeba, poněvadž vojenský duch se posiloval představami o nutnosti dosažení našeho ideálu. Aby se udržel vojín v náladě, byl zaměstnáván, kde to bylo možné, různými slavnostmi a hrami. V Borispolu, kde bylo shromaždiště pro oddíly druhé divise, projevil se náladu vojáků družným životem a povzbuzovala se nádhernou úpravou obytných zemljanek. Z pohledu na tyto z prstí, drnů, kůry, kamení a jiného materiálu vytvořené obrazy historických výjevů a symbolů bylo lze si učiniti představu o směru, jakým se brala jejich výchova, jaký byl jejich duch a vnitřní pořádek i jaká byla jejich bojová hodnota. V osmnáctém roce byly zaměněny ruské důstojnické odznaky nášivkami na ramenou, aby byly skromnější. Ale voják z nedostatku přesných předpisů i materiálu nebyl zcela omezen ve své citovosti, a tak vidíme, jak cit pro pěkné a krásné věci se v nich projevuje v náklonnosti k vojenským ozdobám. Vojáci milovali elegantní střih, výložky a nášivky.

Mnohdy nebylo lze poznati desátníka od podplukovníka, četaře od plukovníka. Je to důkazem, že vojenská uniforma měla a neztratila toho výchovného významu, jaký skutečně mítí má.

Cíl, osvobození vlasti, hrál v psychologii našich vojáků největší roli. Idea osvobození byla základem té mravní síly, kterou čsl. vojsko v troskách státního ruského života, jimiž bylo obklopeno, projevilo. V první řadě to bylo srdce a rozum, jimiž bývalo vždy dosaženo úspěchu v organizaci a potom i v boji. Poměrná značná inteligence, vyšší nežli u nepřitele, dala mu s převahou a dobře využití své zbraně. Mravní síla vojáků v osmnáctém roce plně se shodla i s jejich silou fysickou a nahradila nedostatky v poměru k většině nepřitele, sovětských Rusů, kteří lépe snášeli hlad, zimu a únavu. Ze světové války pak víme, že nejlepším ruským vojskem byly sbory sibiřské.

Osvědčil se znova napoleonský výrok: úspěch v boji závisí ze tří čtvrtin na silách morálních a jen z jedné čtvrtiny na silách materiálních. Jakou ohromnou roli hrála v morálních silách našich vojsk idea osvobození, jest viděti z toho, že vojsko, které ukázalo přímo základy chabrosti, svědomitosti a vůle po dlouhé měsíce bojů na začátku vystoupení, po prohlášení čsl. republiky tyto vlastnosti pomalu ztrácí a začínají u něho vítězití záporné prvky, hlavně starost o sebezáchranu, která se projevila koncem r. 1918, jasně pak v r. 1920 při ústupu ze střední Sibíře za nátlaku bolševiků na náš zadní voj (Nižně-Udinsk). K této vlastnosti přistupovala ještě ta

okolnost, že vojsko, které bylo organisované cestou revoluční, mělo velmi zvýšenou citlivost a měnivou náladu. Toto vojsko bylo schopno ohromných hrdinství, pokud bylo vedeno ideou, ale poddávalo se i panice, jakmile tuto ideu ztratilo.

Při posuzování dané otázky mám na mysli válku s bolševiky v r. 1918 a její pokračování v r. 1919 a 1920, kde vystupovalo vojsko jako celek. Aby byly lehce pochopeny vlastnosti projevované vojáky v bojích, je nutno zmíniti se částečně o okolnostech, za jakých válka vznikla. Válka s bolševiky začala fakticky mírným způsobem, t. j. vyjednáváním, a teprve po přepadení našich vlaků u Zlatoustu, Irkutsku a Marianovky proměnila se ve válku krví a železem.

Válka s bolševiky nevznikla rozhodnutím vlády, nýbrž vznikla rozhodnutím skupiny národa, od kmene úplně odříznuté, vznikla rozhodnutím vojska, jednomyslným branným odporem na obranu československého vojska v první řadě a na obranu zájmů každého jednotlivého vojína v řadě druhé. Obrana vojska se kryla s obranou zájmu národa. Vzniklou válkou se nerozhodoval spor o materiální výhody, nýbrž utkaly se dva směry: národní a třídní. To bylo jen zdánlivé. Ve skutečnosti však vznikl boj o bytí národní, neboť sovětská vláda vypověděla nám válku na příkaz naseho národního nepřítele: Berlína (hraběte Mirbacha). Čechové jsou v míru pacifisté, poznali ve válce nutnost boje za existenci národní. Proto tak spontánně byl v Čeljabinsku odhlasován boj se sovětskou vládou. Vojna s bolševiky byla ve skutečnosti wojnou s germanismem a byla těžkou zkouškou pro mladou armádu. Nepřipravení k vojně, bez státního aparátu a daleko za hranicemi budoucího státu rozhodli se naši vojáci vésti wojnu s ohromným sovětským kolosem podporovaným hlavně na začátku velmi početnými oddíly maďarskými i německými. V rozhodnutí, učiněném živelně celým vojskem za tak těžkých podmínek, bylo lze tušiti charakter budoucího boje. Každý wojín se tedy rozhodl dobrovolně k boji na život a na smrt. Nebezpečí podniku vyžadovalo od každého nejvyšší napětí obětavosti a energie. Tyto neobyčejně těžké okolnosti, mnohem těžší než jakékoli okolnosti na kterékoli ze světových front, daly vyniknouti výrazně vlastnostem vojáků, na nichž se zakládala a které byly příčinou taktiky našeho boje v Rusku. Vůle porazit nepřítele stůj co stůj a strhnouti sovětskou smýčku s krku armády pronikla v duši každého jednotlivce a byla základem taktiky čsl. vojska.

Taktika, založená na vůli bít se, útočiti, byla doprovázena i svými zvlášť vynikajícími rysy, z nichž hlavním rysem je iniciativa. Jak již bylo řečeno, bylo vojsko před vystoupením i na jeho počátku v sázce. Každý dobrovolník věděl, že neztřízí-li se, bude to hanbou národní a bude to i ztrátou osobní svobody. Každý wojín věděl, že cílem jest probít si cestu do Francie a později tvořiti západní frontu, a to mu umožňovalo rozuměti všem velkým i místním taktickým záměrům a operacím. Pozoroval jsem v bojích, že nebylo téměř jednoho vojína, který by nesledoval trvale situaci a její změny. Tato okolnost byla příčinou, proč byly naše oddíly tak živé a iniciativní. Voják, který bojoval s velkým zájmem o úspěšný výsledek, byl stále pohotově zasáhnouti tam, kde toho bude třeba. Byl-li zabit velitel, ostatní pracovali dále, byl-li zabit důstojník, vojáci bojovali samostatně. Obcházel-li nepřítel křídlo, téměř bez povelu se zaujímal bočné protipostavení. Byl-li boj tuhý a neměli-li protivníci sil na obchvácení, tu několik wojínů s kulometem se odplížilo a brzy dostal nepřítel bočnou palbu. Jestliže se skupiny od-

urhly, tu se samočinně navazovalo spojení. Velitelé dovedli dobře využití těchto vlastností vojska, a tím zvyšovali výkonnost jak jednotlivého vojína, tak i celé armády. Bystré jednání umožnilo nám iniciativu s celkového hlediska na boj a zabezpečilo tím armádě úspěchy, vojenské výhody a nadto zdvihlo ducha vojska.

Iniciativa našeho vojska byla výsledkem psychické nálady celku a byla dána vlastně již před vystoupením, což je patrné z tohoto faktu: Do Isil-Kulu, asi 120 km západně od Omska, přišel francouzský podplukovník Guinet, aby přesvědčil 6. pluk, že je nutno podřídit se sovětským žádostem. Vojáci však byli hotovi vrhnouti se vpřed a odpověděli jednohlasně: Na Omsk! Pozornost celého pluku byla soustředěna na cíl, který stál před ním, a na provedení této úlohy.

V druhých plucích a skupinách byly podobné případy. Když došlo pak k boji o Omsk, šel pluk do boje bez pochybností, nerozumění a váhání. Iniciativa naší armády nevyčerpala se jen taktickými výhodami a povznesením nálady vojska, nýbrž její cena zvětšila se ještě úpadkem nálady u nepřítele. Po prvních úspěších, po dobytí Omska, Novonikolajevska a Celjabinska začalo se u nepřítele mluvit o statisících našeho vojska. Ačkoli jsme byli ve všech bojích číselně mnohem slabší a ačkoli jsme neznali terénu a mnohdy ani nepřítele, vždy bylo energicky útočeno. Výsledkem těchto ostrých útoků byly taktické a morální výhody: trvalé porážky nepřítele, což vzbuzovalo chuť k dalším bojům. Jakým dojmem působily útoky našich vojsk na bolševiky, vidno z boje u Marianovky. Ač bylo u Marianovky bolševických sil mnohem více než našich, prosil velitel bolševické fronty o posilu slovy: „Nužna pomošč. Čechoslovakov vidimo něvidimo.“ (Jest nutna pomoc, Čechoslováků je strašně mnoho. Ze zachyceného rozhovoru.) Bylo zřejmo, že energické útoky rozrušily mravní sílu bolševiků. Tito přemýšleli jen o nebezpečí, které jsme jim připravovali, a ztratili cíl. Přebytké části nepřítele zůstaly pasivní. Nepřítel se musil podřídit naší vůli a na konec boj prohrál. Tento poslední zjev se stal posléze v bojích téměř pravidlem. Jasný cíl, rozhodnost v jeho dostižení a trvalá iniciativa dávala nám převahu nad nepřítelem všude, kde se bojovalo. První úspěchy a vítězství umožnily nám poznati sovětskou armádu a jakmile s ní spadla slupka tajemství, již byla pro nás na počátku zahalena, a jakmile jsme poznali její vnitřní organizaci, bylo umožněno odhadnouti i morální schopnosti bolševického organismu a podle toho jednati.

Bolševici, díky způsobu našeho boje, nás nemohli poznati, byli jsme jim těžce srozumitelní a o naší bojové schopnosti rostly legendy. První rozhodné útoky čsl. vojsk vytvořily z našeho vojska v představách bolševiků ohromnou sílu. Idea útoku v čsl. vojsku žila a úspěchy zakořenila se nyní úplně. Několikanásobná přesila donutila čsl. oddíly pod Kazaní se brániti, avšak ani tam nezůstala obrana pasivní, nýbrž byla obranou aktivní, proniknutou snahou rozbít nepřítele. Poněvadž našich vojsk proti přesile nepřátelské bývalo poměrně málo, část, která se ocitla v boji, nemohla býti lehce vystřídána, takže v případě jednoho neúspěchu hrozily okamžité neúspěchy další. Za ústupu bylo vžito vědomí, že žádný oddíl nesmí ustupovati bez výhod pro sebe. Vojini, velitelé i mužstvo projevovali všude patřičnou samostatnost, nevycházející z rámce dostižení společného cíle.

Zamilovanou zbraní malých skupinek vojáků byly „Luisky“ (Lewis). S nimi se podnikaly různé samostatné úkoly. Myšlenka bojových skupin, opírajících se o samočinnou zbraň, vzniká tedy u nás v Rusku úplně nezávisle od její potřeby na jiných frontách „Luiskami“ nahrazován byl nedostatek lidí. Skupinu kolem pušky tvořili obyčejně vojáci-kamarádi, blízcí přátelé soužitím v jednom vagoně. Rozdíl vzniku bojových skupin u nás a na příklad ve Francii je ten, že ve Francii vznikla ve snaze nahradit lidi v obraně, kdežto u nás v útoku.

Snaha útočit vždy na nepřítele v jeho slabém a citlivém místě stala se obecnou. Nedostatek sil byl nahrazován svědomitým vybráním cíle pro obchvatná vojska. V obyvatelstvu našli se lidé, kteří mohli informovat velitelství skupin o terénu, a tím někdy umožnit velké obchvaty. Byli to zejména kozáci, železniční úředníci, dělníci a důstojníci. Obchvatná taktika se rozvinula plně a dosáhla svého vrcholu desantem*) na Bajkalu. Dvě lodě, s těžkostí spravené, převážejí naše části přes jezero bajkalské ve vědomí, že pravděpodobnost srážky s nepřítelem na velkých, výborně ozbrojených a téměř námořních parnicích je jistá. Srážejí se s nepřítelem, ničí nepřátelský koráb, zabezpečují si vylodění, a tím i obchvatný manévř na druhém břehu. V boji na Bajkale bylo 90% rizika. Bez tohoto riskantního podniku obsazení okolí tunelů bylo by si vyžádalo nesmírných ztrát a kdo ví, jak dlouhého času. Zdálo se to nutné velitelům a proto i vojínům a provedlo se to. Umění riskovat bylo cenným znakem naší taktiky bojové v Rusku.

Zvláštním projevem bojové taktiky čsl. vojska v Rusku bylo užití obrněných vlaků, většinou zkonstruovaných z amerických uhelných vozů. Velký význam jejich byl jasný, protože válka se vedla v Rusku téměř jen v blízkosti tratí. Jejich úloha spočívala v činnosti výzvědné a ochranné. Byl to nedělitelný předvoj, jenž zastával současně oba úkoly. Jednou až dvěma platformami, připevněnými před obrněným vlakem, se zkoumalo, zdali není poškozená trať, vytrhány koleje atd. Jejich používání bylo tak časté, že každá skupina vojska měla jich několik, aby v případě poškození jednoho nastoupil službu ihned druhý nebo aby první posílil. Obrněné vlaky vykonávaly též kromě taktického upotřebení úkoly asistenční. (Zakročení v čítě obrněného vlaku „Orlika“ a j.) V použití obrněných vlaků se získala postupem času velká praxe a zkušenosti, takže od změn posádek v obrněných vlacích přešlo se k posádkám stálým. Za základnu pro všechny operace vojsk sloužila dráha. Vzhledem k tomu nebylo zapotřebí mnoho vozatajstva a části netrpěly nedostatkem.

Závěr: Český člověk překážal velkou vojenskou zdatnost zejména válkami v patnáctém století. Z této doby zachovala se jistá představa o vůli k vítězství, představa, jež hrála ohromnou úlohu i u nás v Rusku. (Symboly, prapory, jména pluků a jiné.) Naše boje v Rusku byly ohlasem těchto představ o svobodě a samostatnosti. Na naši taktiku působilo, stejně jako v patnáctém století, přání zvítěziti, a pomstíti se stůj co stůj. Vůle k boji a těžké okolnosti byly příčinou všech velkých i malých rozhodnutí i bystrých operací. Vítězství v Rusku bylo dosaženo úsilím každého a všech. t. j. souhrnem všech duševních i materiálních kvalit příslušníků vojska, namířených naprosto k určitému cíli: samostatnosti národa. Chtěli jsme rozbiti Rakousko a proto jsme musili myslet jedině na útok. Idea celého zahraničního boje byla ideou útoku.

*) desant = vyloděný oddíl vojska se zvláštní úlohou.

Útočný duch ve vojsku byl ještě před vystoupením; byl ještě více podporován snahou vyjít z těžké situace na začátku našeho vystoupení. Bezprostřední vliv na armádu z roku 1918 měly boje rozvědčické, boj u Bachmače, hlavně však boj u Zborova, který způsobil, že armáda dostala svou pevnou morální tvářnost. Tento boj měl velký vliv na psychologii celého vojska. Tam ukázali jsme poprvé organické způsobilosti našeho celku a své vlastnosti. Vítězství u Zborova dalo důvěru celému vojsku, že zvítězí i v bojích dalších.

Při celkovém posuzování našeho boje na Rusi musí být vojsko vzato v úvahu nikoli podle jednotlivých druhů zbraní, nýbrž jako celek i s jeho řadovými a neřadovými vojáky, se štáby a úřady. Vojsko v Rusku, v okolí cizím, působilo jediné jako celek. Vítězství bylo v rukou všech i každého zvláště. Víme na příklad, jakou významnou úlohu v našem vojsku po celou dobu našich bojů hrál tisk. Byl nepochybně naší vojenské způsobilostí a mnohdy (v roce 1919 a 1920) pomáhal ji i zvyšovati.

Iniciativa, založená na duchu vojska ovládaného ideou útoku a způsobilého riskovati, byla výsledkem psychické nálady našich lidí a byla nejennějším prvkem našeho boje. Jen tím, že 40.000 vojáků myslilo stále na to, jak nejdříve a nejlépe dosáhnouti úspěchu, a tím, že každý jednotlivec hledal stále k tomu cesty, lze si vysvětliti, že byly překonány všechny nesmírné překážky bojů v roce 1918.

Generál v. v. JAN MÍŠEK:

O soustavách válečných mostů.

Studie a válečné zkušenosti.

Všestranný pokrok novodobého válečnictví klade — tak jako na ostatní obory válečné techniky — i na mostový materiál značně zvýšené požadavky. Týkají se nejen nosnosti mostů, jejíž zvýšení vyžaduje provoz moderními válečnými motorovými vozidly, ale i způsobilosti mostového materiálu k účelům jen taktickým, jako je v y n u c e n ý p ř e c h o d p ř e s ř e k y.

Protože účinky všech moderních zbraní neobyčejně vzrostly, jest při vynuceném přechodu přes řeky hlavní věc překvapiti nepřítele. Zenijní oddíly, pověřené provedením vynuceného přechodu přes řeku, bývají často pro průzkumnou činnost nepřátelských letadel i reflektorů nuceny ponechat své mostní vozy ve značné vzdálenosti od břehu. K místu, určenému pro přechod, nutno se přiblížiti s těžkým břemenem pontonů a mostového materiálu buď v noci nebo za mlhy dalekou cestou, neschůdným pobřežním terénem. Z těchto důvodů vyhovuje pouze takový mostový materiál, kterého lze použití okamžitě, téměř překvapujícím způsobem, který připouští jednoduchou a spolehlivou obsluhu a zaručuje při své lehkosti účelnou výkonnost a stabilitu.

Soustava mostového materiálu má mít co nejméně součástí, a to nejen se zřetelem na jednoduchost konstrukce a stavby, ale i proto, že se při vynucených přechodech mnoho součástí, zvláště menších, ztratí na různých místech pohotovosti za tmy nebo pod rouškou ochranných umělých masek zakrývajících přípravné práce.